Verspreidingsonderzoek Muizen

Het Verspreidingsonderzoek Muizen levert inzicht in de verspreiding van de verschillende soorten muizen en spitsmuizen in Nederland, maar geeft daarnaast ook informatie aangaande trendontwikkelingen van deze soorten. In de Telganger van oktober 2014 wordt ingegaan op de berekening van verspreidingsmodellen op basis van braakbalgegevens, waaruit het grote belang van het verzamelen en pluizen van braakballen voor de CBS-rapportages blijkt.

Om nog betere uitspraken te kunnen doen aangaande trendontwikkelingen, wordt vanaf nu geprobeerd het verzamelen van braakballen strakker aan te sturen. In plaats van elk jaar zoveel mogelijk verschillende locaties te bemonsteren (voldoende voor alleen het verspreidingsonderzoek), wordt vanaf nu geprobeerd locaties (of kilometerhokken) die representatief zijn voor de belangrijkste soorten minimaal twee opeenvolgende jaren te bemonsteren. Het gaat dan met name om de voor het beleid meest relevante soorten: noordse woelmuis (Bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn), waterspitsmuis en grote bosmuis (typische soorten van een aantal Natura 2000-habitattypen), met daarnaast de aandachtssoort ondergrondse woelmuis. Omdat een soort als de ondergrondse woelmuis in rapportages vaak minimaal aan bod komt, wordt het tijd om het belang van het Verspreidingsonderzoek Muizen voor het inzicht in de verspreiding van ook deze soort aan te geven.

Ondergrondse woelmuis

De ondergrondse woelmuis staat er om bekend moeilijk te vangen te zijn met inloopvallen, maar kerkuilen schijnen minder problemen te hebben de soort te pakken te krijgen. Verreweg de meeste ondergrondse woelmuisdata zijn dan ook afkomstig uit het braakbalonderzoek, beperkt aangevuld met gegevens vanuit het onderzoek met inloopvallen, doodvondsten en zichtwaarnemingen.

De ondergrondse woelmuis is een voornamelijk Europese soort, die in Nederland de noordwestelijke grens van zijn areaal bereikt. De soort moet het met name hebben van het kleinschalige landschap, met een voorkeur voor overgangen in dichte vegetaties van grassen en kruiden. In de veelal kleine territoria speelt het grootste deel van het leven (zoals de naam al suggereert) zich ondergronds af. De soort graaft

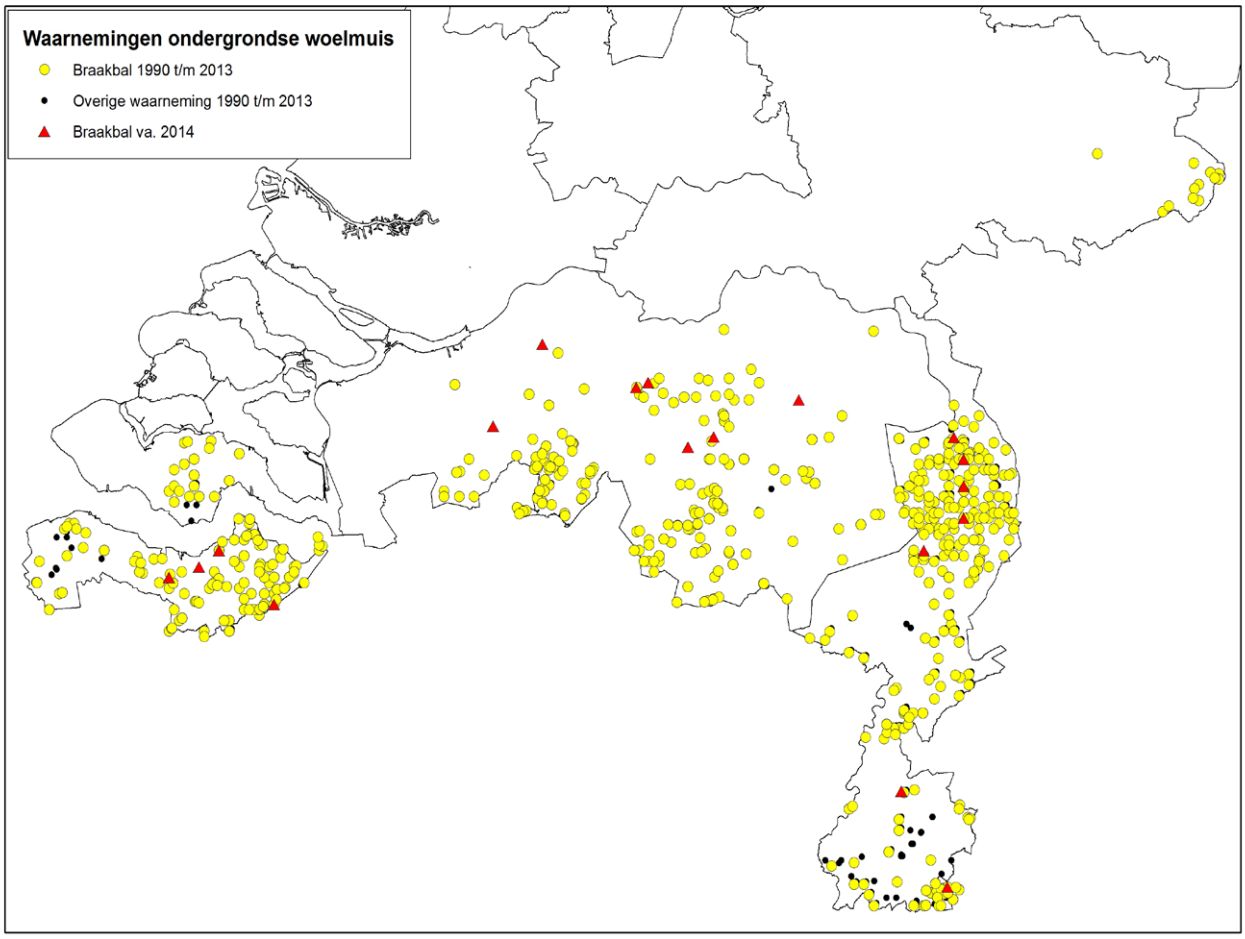

Figuur 1: Vondsten van ondergrondse woelmuis uit het braakbalonderzoek in de periode 1990-2013 (gele stippen) en 2014 (rode driehoeken). Overige vondsten en vangsten zijn weergegeven met zwarte stippen.

eigen gangen, maar kan ook die van mollen of andere woelmuizen gebruiken. Dat ondergrondse woelmuizen duidelijk zijn aangepast aan het ondergrondse leven is ook te zien aan het kleine formaat en de duidelijk afgeplatte schedel. Kerkuilen weten de soort wel te vangen, maar door het feit dat ondergrondse woelmuizen ten opzichte van andere woelmuizen relatief veel meer ondergronds opereren, is het aandeel ondergrondse woelmuizen in een partij meestal beperkt tot één of enkele exemplaren.

Figuur 1 maakt duidelijk dat het vooral de gegevens vanuit het braakbalonderzoek zijn die het verspreidingsbeeld van de ondergrondse woelmuis in Nederland bepalen. Vangsten en vondsten vormen slechts een beperkt aandeel in dit beeld.

Ondergrondse woelmuizen worden in principe niet boven de grote rivieren aangetroffen. Alleen in de Achterhoek, en met name rond Winterswijk, komt de soort boven de Rijn voor. Dit gebied maakt deel uit van het verspreidingsgebied richting het oosten in Duitsland. In Nederland zitten nog flinke gaten in het verspreidingsgebied, veroorzaakt doordat gebieden ongeschikte biotopen bevatten, maar ongetwijfeld ook omdat er uit een aantal gebieden nog niet voldoende braakbalmateriaal verzameld is. Een opgave voor de komende jaren.

Tot slot

Nieuw braakbalmateriaal van kerkuilen, en niet alleen vanuit het verspreidingsgebied van de ondergrondse woelmuis, blijft zeer welkom. Daarnaast blijven we zoeken naar personen die het braakbalmateriaal kunnen analyseren, de zogenaamde pluizers. Het blijft lastig mensen te vinden die op deze manier structureel een bijdrage aan het project kunnen leveren. En helaas stoppen er af en toe vrijwilligers met pluizen die al jarenlang deel uitmaakten van het team. Begin van dit jaar hebben we afscheid genomen van Ad Grijseels uit Oosterbeek, die samen met Foeke Tjalma jarenlang heeft geplozen en in meer dan 15 jaar meer dan 100.000 (!) prooien analyseerde, wat hij terecht een mooi moment vond om zich op andere zaken te gaan richten. Grote dank voor al dit werk en voor de gezelligheid tijdens de vele keren dat we de resultaten doornamen.

Het VO Muizen team:
Maurice La Haye, Dick Bekker, Neeltje Huizenga, Martijn van Oene en Tom van der Meij (CBS)